

DØVEKONSULENT SOM GARANT I PSYKIATRIEN

AF LIV PEDERSEN, ANNETTE WINTHER TROELSEN OG ANNE-DORTE KROGH

Det kræver et særligt fokus på kommunikation at hjælpe døve med psykiske lidelser videre i livet. Og det kræver en særlig viden om, hvad det vil sige at være døv.

Kommunerne har ansvaret for, at en døv borger med en psykisk lidelse får et relevant tilbud. Men døvekonsulenterne kan i høj grad kvalificere beslutningerne omkring disse tilbud.

SFI's rapport "Døve og døvblevne mennesker – hverdagsliv og levevilkår" viser blandt andet, at dobbelt så mange døve og døvblevne har psykiske lidelser, som det gør sig gældende i befolkningen generelt.

I rapporten angiver 16 % af de døve således, at de har en eller flere psykiske lidelser. For befolkningen generelt drejer det sig om 8 %.

Dette faktum sammenholdes med forskning om faktorer, der påvirker mental sundhed. SFI peger i den forbindelse på betydningen af kommunikationsvilkår og belastningen ved en ikke effektiv kommunikation samt manglende indsigt i døves kultur i forbindelse med behandling af psykiske lidelser.

Det fremgår også af rapporten, at 52 % af døve med psykiske lidelser er i behandling. 86 % af disse modtager behandling på tegnsprog eller via tolk. Den resterende gruppe på 14 % gør af flere grunde ikke brug af tolk. Måske fordi de ikke vil? Måske fordi de ikke har kendskab til rettighederne i forhold til at få tolk?

DØVE MED PSYKISKE PROBLEMSTILLINGER

Når en døv står med en behandlingskrævende psykisk problemstilling, kommer en række forskellige behandlingsformer i spil. Præcis som hvis vedkommende havde været hørende.



**UDFORDRINGEN I AT STILLE
EN DIAGNOSE OG BEHANDLE
PSYKISKE LIDELSER HOS
ET DØVT MENNESKE
LIGGER I FORSTÅElsen
AF TEGNSPROGET,
ALTSÅ KOMMUNIKATIONEN
MEN OGSÅ I FORSTÅElsen
AF DE LIVSBETINGELSER
MAN HAR SOM DØV**

Udfordringen i at stille en diagnose og behandle psykiske lidelser hos et døvt menneske ligger i forståelsen af tegnsproget, altså kommunikationen men også i forståelsen af de livsbetingelser man har som døv.

Et vigtigt redskab i såvel psykologisk som psykiatrisk behandling er netop sproget og kommunikationen. Og det bliver særligt vanskeligt i behandlingen af døve, hvis man mangler viden om tegnsproget. Mimik og gestus er naturlige dele af tegnsproget, men de kan virke forstyrrende eller forstærkende på det, som psykologen eller psykiateren prøver at afkode og forstå.

**INTERNATIONALT FOKUS
PÅ PSYKIATRI**

Denne viden bragte vi med os, da vi, som oplægsholdere og deltagere deltog i den 6. verdenskongres om mental sundhed for døve i Belfast i september måned 2014. Og samme viden blev yderligere forstærket i vores bevidsthed, fordi der i Belfast var fokus på netop døves ret til at vælge kommunikationsform.

Særligt læger og psykologer fra England og USA lagde vægt på muligheden for, at man som døv selv kan

vælge, om man ønsker at tale, skrive eller bruge tegnsprog i forbindelse med konsultationer.

Et andet fokusområde ved kongressen var muligheden for som døv med en psykisk lidelse at tale med en døv professionel.

Det handlede dels om at skabe identifikationspersoner dels om at sikre, at den psykisk syge blev forstået til trods for eventuelle manglende kommunikationsfærdigheder. Fagfolk ved konferencen er af den opfattelse, at en tegnsproget professionel har større sandsynlighed for at afkode og forstå en psykisk syg tegnsprogsbruger, som måske på grund af isolation og manglende kommunikationsfærdigheder, mangler tegn og begreber.

FORPLIGTELSE OG VIDEN

Ovenstående viden og erfaringer gav grobund for refleksion over, hvordan vi som døvekonsulenter tilbyder rådgivning til vores døve borgere, når de har en psykisk lidelse. Og hvordan vi kan komme dem i møde med vores viden om og forståelse af deres situation.

Det er i dag kommunerne, der er forpligtede til at yde støtte til psykisk

syge borgere. Det er med andre ord kommunens ansvar, at man som psykisk syg borger får et relevant socialpædagogisk tilbud, som skal føre til, at man kan klare sig selv og kan være en del af det fælles samfund. Det er ligeledes regionens ansvar, at man får et passende ambulans behandlings-tilbud.

Dette gælder også psykisk syge døve.

Hvordan kan kommunale sagsbehandlere, som sjældent ser og kommer i kontakt med døve borgere, yde den rette støtte?

De har sjældent viden om døves kultur, deres sprog og de tilbud, der findes. Men her har CFD Rådgivningsdøvekonsulenter en særlig forpligtelse. Den handler om at tage et medansvar for at yde kvalificeret og nuanceret vejledning til kommunerne.

Vi står til rådighed for kommunerne og den enkelte sagsbehandler i forhold til at være behjælpelig med at afdække de døvespecifikke problemstillinger.

Vi medvirker til, at den enkelte sagsbehandler føler sig orienteret og vejledt ud fra den nyeste viden inden for vores område. Det betyder, at sagsbehandleren får mulighed for at træffe kvalificerede faglige beslutninger, der støtter op om den enkelte borger.

I samarbejde med den kommunale sagsbehandler kan vi dels indgå i processer om at afdække døves behov dels være specialister, der formidler faglig viden på døveområdet til vores samarbejdspartnere.

Vi fungerer ikke som tolke, men vi hjælper med at fortolke de budskaber, der er i spil for at sikre den gode dialog mellem parterne.

NET AF SAMARBEJDSPARTNERE

For at vi som konsulenter kan yde en kvalificeret vejledning, er det vigtigt, at vi har et tværfagligt netværk af samarbejdspartnere.

Omkring døve med psykiatriske problemstillinger har vi således opbygget et helt særligt samarbejde med den højt specialiserede afdeling for døvepsykiatri (Døveteamet), som ligger i Ballerup. Vi har et tæt samarbejde med døveteamet for at sikre, at socialfaglige aspekter integreres i

behandling og resocialisering af døve patienter.

Døveteamet har ekspertviden om døvepsykiatri, og døvekonsulenterne har ekspertviden om det socialfaglige område, kommunikation og det at være døv. Vi har desuden kendskab til muligheder og tilbud i lokalsamfundet.

Døvekonsulenterne og Døveteamet bruger hinandens viden og faglighed før, under og efter indlæggelse samt i forbindelse med ambulans behandling. Vi tilstræber i samarbejdet at inddrage lokalpsykiatriske tilbud, men også de kommunale sagsbehandlere i det omfang, at det er hensigtsmæssigt.

Vi tilbyder løbende råd og vejledning til fagpersoner i lokale tilbud, når de er i kontakt med døve borgere. Det kan eksempelvis være information om døvhed, tolkebehov og særlige tilbud til døve som fx Døveteamet.

Døvekonsulenterne har ofte kontakt til relevante socialrådgivere i nærmiljøet og kan være koordinerende i forhold til samarbejdet med dem om fx sygedagpenge, arbejdssituation, bolig m.m.

SAMARBEJDET OMKRING JACOB

Et eksempel på et samarbejde er historien om Jacob.

Jacob er en ung mand i starten af 20'erne, som er døv og helt afhængig af tegnsprog i sin kommunikation med andre. Jacob er droppet ud af HF og er nu på kontanthjælp, men har svært ved at finde ud af, hvad han skal. Han har gennem en længere periode isoleret sig og har derfor ikke længere kontakt til sine døve venner og deltager ikke i de særlige aktiviteter, der tilbydes i døveforeningen.

Jacob har gennem flere år haft psykiske vanskeligheder, som giver sig udtryk i tiltagende angst, vrangforestillinger og et øget forbrug af stoffer. Hans økonomi er vanskelig og han har mistet overblikket over sine udgifter. Derfor står han nu til at blive smidt ud af det værelse, som han har lejet. Jacob har i en længere periode været indlagt på Psykiatrisk Center i Ballerup.

Døvekonsulenten afdækker sammen med sygeplejerskerne i første omgang de problemstillinger, som gør det vanskeligt for Jacob at vende

HVORDAN KAN KOMMUNALE SAGSBEHANDLERE, SOM SJÆLDENT SER OG KOMMER I KONTAKT MED DØVE BORGERE, YDE DEN RETTE STØTTE?

tilbage til en hverdag uden for det psykiatriske center.

Det er derfor også døvekonsulenten, der tager kontakt til kommunens jobcenter for at drøfte et fælles møde med Jacob med henblik på at få lagt en ny plan om eventuelt at genoptage HF.

Da der er usikkerhed om, hvorvidt Jacob kan gennemføre et fuldt forløb, bliver det også aftalt med jobcentret, at døvekonsulentens sammen med Jacob holder møde med en studievejleder på HF.

Sammen fortæller døvekonsulenten og Jacob studievejlederen om Jacobs vanskeligheder. På den baggrund anbefaler studievejlederen, at Jacob overgår til enkeltfags HF.

I samråd med en sagsbehandler kigger de på muligheden for at få lavet en aftale om en lempeligere tilbagevenden. Der bliver også taget kontakt til den lokale psykiatri- og handicapafdeling og her drøfter de muligheden for, at Jacob får socialpædagogisk støtte i eget hjem efter servicelovens § 85.

Døvekonsulenten orienterer i samarbejde med Jacob om de besværligheder, som Jacob har i forhold til at klare en hverdag. Døvekonsulenten orienterer også om Psykiatrisk Center Ballerup og kommunens mulighed for at indhente en støtteklæring omkring Jacobs psykiske vanskelig-

**VI ER DER FOR
DEN DØVE BORGER,
SOM VI KAN KOMMUNIKERE
DIREKTE MED PÅ
TEGNSPROG OG DERVED
GIVER MULIGHED FOR
REFLEKSION OVER DE
PROBLEMSTILLINGER,
MAN SOM DØV KAN
OPLEVE I FORHOLD TIL
ET SAMSPIL MED
DEN HØRENDE VERDEN**



heder. Der orienteres om muligheden for at få en socialpædagogisk støtte, som kan tegnsprog og desuden være en støtte til, at Jacob kan genoptage kontakten til døve venner samt deltage i de aktiviteter, der tilbydes i døveforeningen.

Sagsbehandleren beder i den forbindelse om en udtalelse, som hun kan bruge i sin argumentation for at få en bevilling igennem til en tegnsprogskyndig kontaktperson. Denne udfærdiges af døvekonsulenten. Der er nu gået et halvt år.

Jacob er i gang med tre fag på HF. Han har sammen med kommunen udarbejdet en rehabiliteringsplan, som også betyder, at han modtager økonomisk støtte fra kommunen. Han har fået bevilliget en socialpædagogisk støtte, som kan tegnsprog. Sammen går de i døveforeningen – blandt andet når der er bridgeaften. Jacob har fået et kollegieværelse, og næste år regner han med at kunne tage lidt flere fag, så han snarest kan afslutte sin HF.

Den kommunale sagsbehandler har efterfølgende ringet til døvekonsulenten, fordi hun sammen med sine kollegaer har flere sager med døve

borgere. De kan se en fordel i, at døvekonsulenten en dag kommer til et fælles møde med de andre sagsbehandlere.

Her får de en fælles orientering om det at være døv, men de tager også hul på en drøftelse af, hvordan de kan samarbejde omkring de døve borgere, som kommunen er forpligtet til at hjælpe.

VORES INDSATS UNDERSTØTTER OG KVALIFICERER

Forløbet omkring Jacob beskriver, hvordan vi som døvekonsulenter ofte bevæger os rundt på et tværfagligt område og er garanter for, at de forskellige indsatser, der sættes i gang omkring et døvt menneske med psykiske problemstillinger, bliver så effektive og givende som muligt.

Vi er der for den døve borger, som vi kan kommunikere direkte med på tegnsprog og derved giver mulighed for refleksion over de problemstillinger, man som døv kan opleve i forhold til et samspil med den hørende verden.

Vi er der for de fagfolk, som ønsker at udfolde de problemstillinger, der knytter sig til døvheden, og som

efterspørger nyttige tilbud til døve mennesker med henblik på en vellykket integration.

I dette vigtige samspil er vi med til at kvalificere tiltag.

Døvekonsulenterne er et landsdækkende tilbud med kontorer i Aalborg, Aarhus, Fredericia, Odense og København.

Døvekonsulentordningen er objektivt finansieret i medfør af § 174 i Lov om Social Service, jf. lovbekendtgørelse nr. 254 af 20. marts 2014.

Vores specialrådgivning er et helhedsorienteret tilbud, som henvender sig til professionelle såvel som til døve borgere. For sidstnævnte gruppe tilbyder vi rådgivning og vejledning på tegnsprog.

Opgaverne er alsidige lige fra spørgsmål om uddannelse og arbejde til områder omkring børn, familie og psykisk sygdom.